

WERKBOEK NIVEAU 4

Persoonlijk begeleider gehandicaptenzorg MZ

Deel A

MBO

TRAJECT
WELZIJN

MAATSCHAPPELIJKE
ZORG

Persoonlijk begeleider gehandicaptenzorg MZ

Niveau 4

**C. Telman
A.C. Verhoef**

Colofon

Auteurs

C. Telman
A.C. Verhoef

Redactie

M.H.A.J. Gloudemans
R.F.M. van Midde

Vormgeving en omslag

Studio Fraaj, Rotterdam

Fotografie omslag

Mathilde Karrèr

Opmaak

Imago Mediabuilders,
Amersfoort

Technisch tekenwerk

Tiekstra Media

Over ThiemeMeulenhoff

ThiemeMeulenhoff ontwikkelt zich van educatieve uitgeverij tot een learning design company. We brengen content, leerontwerp en technologie samen. Met onze groeiende expertise, ervaring en leeroplossingen zijn we een partner voor scholen bij het vernieuwen en verbeteren van onderwijs. Zo kunnen we samen beter recht doen aan de verschillen tussen lerenden en scholen en ervoor zorgen dat leren steeds persoonlijker, effectiever en efficiënter wordt.

Samen leren vernieuwen.

www.thiememeulenhoff.nl

ISBN 978 90 06 62244 7

Eerste druk, eerste oplage, 2018

© ThiemeMeulenhoff, Amersfoort, 2018

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 23 augustus 1985, Stbl. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie (PRO), Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp (www.stichting-pro.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) dient men zich tot de uitgever te wenden. Voor meer informatie over het gebruik van muziek, film en het maken van kopieën in het onderwijs zie www.auteursrechtenonderwijs.nl.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

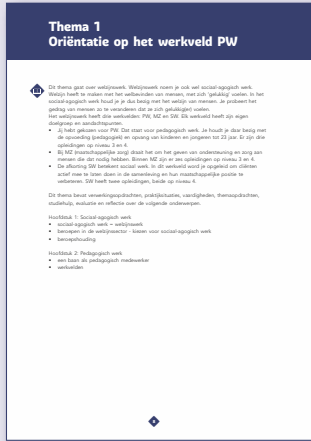
Deze uitgave is volledig CO₂-neutraal geproduceerd.

Het voor deze uitgave gebruikte papier is voorzien van het FSC®-keurmerk.

Dit betekent dat de bosbouw op een verantwoorde wijze heeft plaatsgevonden.

Rondleiding door dit werkboek

Het werkboek is verdeeld in thema's. Een thema in het werkboek sluit precies aan bij een thema in de theorie.

► **Themaopening**
Je leest waar het thema over gaat en welke hoofdstukken en onderwerpen aan de orde komen.

In dit werkboek staan verschillende soorten opdrachten. Deze helpen je om je de benodigde vakkennis en beroepsvaardigheden eigen te maken.

► **Verwerking Verwerkingsopdrachten** ► helpen je de theorie te leren en te begrijpen. Ze zijn geordend per hoofdstuk.

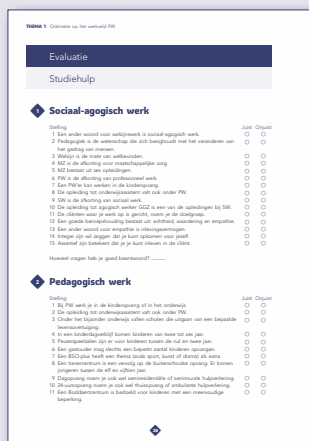
► **Toepassing Praktijksituaties** ► hiermee pas je de theorie toe in realistische praktijkbeschrijvingen.

► **Vaardigheden** ► om de benodigde beroepsvaardigheden aan te leren.

► **Themaopdrachten** ► grotere opdrachten waarmee je met de kennis en vaardigheden aan de slag gaat. Je werkt dan ook aan belangrijke algemene vaardigheden als samenwerken, informatie zoeken, presenteren, kritisch denken, plannen en problemen oplossen.

► **Evaluatie Studiehulp** ► een zelftoets waarmee je controleert of je de theorie kent. Antwoorden zijn op te vragen bij je docent.

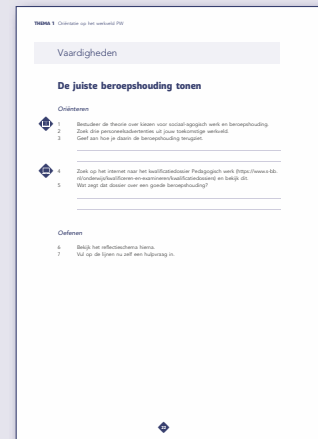
► **Evaluatie** ► evalueren en reflecteren zijn belangrijke vaardigheden voor jouw toekomstige beroep: zet na elk thema op een rij wat je goed beheerst en wat je actiepunten zijn.

Vaardigheden

Een vaardigheid heeft een vaste opbouw:
Oriënteren ▶ Oefenen ▶ Toepassen ▶ Transfer

Observatielijsten

Bij sommige vaardigheden horen observatielijsten. Die vind je direct achter in dit werkboek. De observatielijsten zijn geordend per thema. Bovenaan staat bij welke vaardigheid de observatielijst hoort. Een observatielijst kun je gemakkelijk uit je werkboek halen. Zo kun je ze in de klas of in je BPV laten invullen.

Iconen helpen je op weg

In de kantlijn staan icoontjes. Die geven aan wat je in de opdracht kunt verwachten.

geeft aan dat je een deel van de theorie (nog een keer) leest om de vraag te kunnen beantwoorden.

bij deze opdracht werk je samen met anderen.

bij deze opdracht heb je een computer met internet nodig om informatie op te zoeken.

bij deze opdracht werk je aan je schrijfvaardigheden, bijvoorbeeld met het schrijven van een uitgebreid antwoord, verslag of rapport.

bij deze opdracht laat je de uitkomsten zien in een mondelinge presentatie.

geeft aan dat het gaat om een creatieve opdracht.

Werken met dit werkboek

Vind je het prettig om eerst de theorie te lezen en dan te kijken of je het weet en begrepen hebt? Lees dan eerst de theorie en maak daarna de verwerkingsvragen. Ben je meer iemand die het liefst de theorie doorneemt aan de hand van vragen? Start dan met de verwerkingsvragen en leg je theorieboek ernaast.

Werk je het liefst vanuit de praktijk? Begin dan met een praktijksituatie of een thema-opdracht en kijk of je de vragen kunt beantwoorden met de informatie uit de theorie.

Inhoudsopgave

Thema 1 Oriëntatie op de gehandicaptenzorg 10

Verwerking 11

Verwerkingsopdrachten 11

- Hoofdstuk 1 Cliënten in de gehandicaptenzorg 11
- Hoofdstuk 2 Geschiedenis van de gehandicaptenzorg en voorzieningen 15
- Hoofdstuk 3 Van intake tot beëindiging van de hulpverlening 19
- Hoofdstuk 4 Het ondersteuningsproces 21

Toepassing 29

Praktijksituaties 29

- Renske kan het leren 29
- Duncan is van een steiger gevallen 32
- Lisa overdenkt haar beroepskeuze 35

Themaopdrachten 38

Evaluatie 41

Studiehulp 41

- Hoofdstuk 1 Cliënten in de gehandicaptenzorg 41
- Hoofdstuk 2 Geschiedenis van de gehandicaptenzorg en voorzieningen 42
- Hoofdstuk 3 Van intake tot beëindiging van de hulpverlening 42
- Hoofdstuk 4 Het ondersteuningsproces 43

Evaluatie en reflectie 44

Thema 2 Deskundige ondersteuning en begeleiding bieden 46

Verwerking 47

Verwerkingsopdrachten 47

- Hoofdstuk 5 Deskundige zorg en ondersteuning 47
- Hoofdstuk 6 Begeleiden bij wonen 51
- Hoofdstuk 7 Begeleiden bij activiteiten 58
- Hoofdstuk 8 Samenwerken met en begeleiden van ouders en mantelzorgers 61

Toepassing 67

Praktijksituaties 67

- Een vacature bij Marie-José, Rachman en Rihana 67
- Het is maar hoe je het bekijkt 70
- Marco zoekt dagactiviteiten voor Teun en Immanuelle 73

Vaardigheden 75

- De sfeer kunnen weergeven van een woongroep 75
- Gebruikmaken van een sociogram bij beïnvloeden van groepsprocessen 78
- Opbouwen en onderhouden van een vertrouwensrelatie met een cliënt met een beperking 82
- Adequaat contact leggen en onderhouden met ouders 86

Themaopdrachten 90

Evaluatie 92

Studiehulp 92

- Hoofdstuk 5 Deskundige zorg en ondersteuning 92
- Hoofdstuk 6 Begeleiden bij wonen 92
- Hoofdstuk 7 Begeleiden bij activiteiten 93
- Hoofdstuk 8 Samenwerken met en begeleiden van ouders en mantelzorgers 94

Evaluatie en reflectie 95

Thema 3 Cliënten met een verstandelijke beperking 97

Verwerking 98

Verwerkingsopdrachten 98

- Hoofdstuk 9 Mensen met een lichte of matige verstandelijke beperking 98
- Hoofdstuk 10 Ondersteunen van mensen met een lichte of matige verstandelijke beperking 102
- Hoofdstuk 11 Mensen met een (zeer) ernstige verstandelijke beperking 111
- Hoofdstuk 12 Ondersteunen van mensen met een (zeer) ernstige verstandelijke beperking 115

Toepassing 122

Praktijksituaties 122

- Het gezin Mantel met twee kinderen die een verstandelijke beperking hebben 122
- Osman heeft het fragiele-X-syndroom 126
- Laura heeft een verstandelijke beperking en is erg nieuwsgierig 130

Vaardigheden 133

- Gebruikmaken van totale communicatie 133
- Structuur bieden aan cliënten met een ernstige verstandelijke beperking 136

Themaopdrachten 139

Evaluatie 142

Studiehulp 142

- Hoofdstuk 9 Mensen met een lichte of matige verstandelijke beperking 142
- Hoofdstuk 10 Ondersteunen van mensen met een lichte of matige verstandelijke beperking 143
- Hoofdstuk 11 Mensen met een (zeer) ernstige verstandelijke beperking 144
- Hoofdstuk 12 Ondersteunen van mensen met een (zeer) ernstige verstandelijke beperking 144

Evaluatie en reflectie 146

Thema 4 Ondersteuning bij levensloop en bij bijzonder gedrag 148

Verwerking 149

Verwerkingsopdrachten 149

- Hoofdstuk 13 De ontwikkeling van mensen met een verstandelijke beperking 149
- Hoofdstuk 14 Bijzonder gedrag bij mensen met een verstandelijke beperking 156

Toepassing 171

Praktijksituaties 171

- Het gaat niet goed met Iris 171
- Peter wordt ouder en begint te dementeren 174
- Rouw en verdriet om de dood van Janita 178

Vaardigheden 182

- Ondersteunen van cliënten met probleemgedrag 182
- Begeleiden van een cliënt die een epileptische aanval krijgt 186
- Zorgvuldig omgaan met macht en onmacht in de ondersteuning van cliënten 189
- Gevoelens van eigenwaarde stimuleren bij cliënten met een verstandelijke beperking 192

Themaopdrachten 196

Evaluatie 198

Studiehulp 198

- Hoofdstuk 13 De ontwikkeling van mensen met een verstandelijke beperking 198
- Hoofdstuk 14 Bijzonder gedrag bij mensen met een verstandelijke beperking 199

Evaluatie en reflectie 200

Thema 5 Cliënten met aandoeningen aan het centraal zenuwstelsel 202

Verwerking 203

Verwerkingsopdrachten 203

- Hoofdstuk 15 Anatomie en fysiologie van het centraal zenuwstelsel 203
- Hoofdstuk 16 Hersenletsel 206
- Hoofdstuk 17 Multiple sclerose en amyotrofische laterale sclerose 215
- Hoofdstuk 18 Spina bifida en dwarslaesie 222

Toepassing 227

Praktijksituaties 227

- Het leven van Pien is totaal veranderd door haar hersenletsel 227
- Mevrouw Breure heeft multiple sclerose en is vaak erg moe 231
- Farah en Ingeborg zijn op een symposium over dwarslaesie 235

Themaopdrachten 240

Evaluatie 245

Studiehulp 245

- Hoofdstuk 15 Anatomie en fysiologie van het centraal zenuwstelsel 245
- Hoofdstuk 16 Hersenletsel 245
- Hoofdstuk 17 Multiple sclerose en amyotrofische laterale sclerose 246
- Hoofdstuk 18 Spina bifida en dwarslaesie 247

Evaluatie en reflectie 249

Thema 6 Cliënten met aandoeningen aan de zintuigen 251

Verwerking 252

Verwerkingsopdrachten 252

- Hoofdstuk 19 Slechthorendheid en doofheid 252
- Hoofdstuk 20 Slechtziendheid en blindheid 258

Toepassing 263

Praktijksituaties 263

Rogier wil van zijn achter-het-oor hoortoestellen af 263

Mevrouw Alvares wil meedoen met de muziekgroep voor slechthorenden 267

Vaardigheden 271

Het inbrengen en reinigen van een hoortoestel 271

Themaopdrachten 275

Evaluatie 278

Studiehulp 278

Hoofdstuk 19 Slechthorendheid en doofheid 278

Hoofdstuk 20 Slechthorendheid en blindheid 279

Evaluatie en reflectie 280

Thema 7 Cliënten met aandoeningen aan het bewegingsstelsel 282

Verwerking 283

Verwerkingsopdrachten 283

Hoofdstuk 21 Anatomie en fysiologie van het bewegingsstelsel 283

Hoofdstuk 22 Spierdystrofie 285

Hoofdstuk 23 Gewrichtsaandoeningen 288

Hoofdstuk 24 Osteoporose, amputaties en complex regionaal pijnsyndroom 293

Toepassing 301

Praktijksituaties 301

Mevrouw Duval heeft artrose in haar rug 301

Max is zelfstandiger dankzij zijn hulpmiddelen 306

Vaardigheden 309

Een tillift gebruiken bij een cliënt met spierdystrofie 309

Themaopdrachten 313

Evaluatie 316

Studiehulp 316

Hoofdstuk 21 Anatomie en fysiologie van het bewegingsstelsel 316

Hoofdstuk 22 Spierdystrofie 316

Hoofdstuk 23 Gewrichtsaandoeningen 317

Hoofdstuk 24 Osteoporose, amputaties en complex regionaal pijnsyndroom 318

Evaluatie en reflectie 319

Observatielijsten 321

Thema 8 tot en met 13 vind je in deel B.

Thema 1

Oriëntatie op de gehandicaptenzorg

Werken in de gehandicaptenzorg houdt in: in relatie staan met mensen met een beperking. Cliënten doorlopen een traject, dat begint bij de intake en eindigt bij de beëindiging van de hulpverlening. Tijdens het ondersteuningsproces wordt vaak gebruikgemaakt van een ondersteunings- of handelingsplan.

Dit thema bevat verwerkingsopdrachten, praktijksituaties, themaopdrachten, studiehulp, evaluatie en reflectie over de volgende onderwerpen.

Hoofdstuk 1: Cliënten in de gehandicaptenzorg

- wat is gehandicaptenzorg?
- mensen met een verstandelijke beperking
- mensen met een lichte verstandelijke beperking en gedragsstoornis
- mensen met een meervoudige beperking
- mensen met een lichamelijke beperking

Hoofdstuk 2: Geschiedenis van de gehandicaptenzorg en voorzieningen

- geschiedenis vóór 1900
- van 1900 tot 1955
- van 1955 tot 1990
- recente geschiedenis (vanaf 1990)
- woon(zorg)mogelijkheden verstandelijk-gehandicaptenzorg
- dagbesteding verstandelijk-gehandicaptenzorg
- woon(zorg)mogelijkheden lichamelijk-gehandicaptenzorg

Hoofdstuk 3: Van intake tot beëindiging van de hulpverlening

- CIZ en toekenning
- intake
- beëindiging van de zorgverlening

Hoofdstuk 4: Het ondersteuningsproces

- ondersteuningsplan en kwaliteit
- opzet en structuur ondersteuningsplan
- inhoud ondersteuningsplan
- totstandkoming ondersteuningsplan
- evaluatie, tussentijdse evaluaties en rapportage

1

Cliënten in de gehandicaptenzorg

- 1 In de gehandicaptenzorg gaat het om zorg, begeleiding en opvang op het gebied van wonen, werk, dagbesteding en onderwijs. De doelgroep is 'mensen met een beperking'. Welke soorten beperkingen kun je bij deze doelgroep tegenkomen? Noem er drie.

- 2 Het is belangrijk om uit te gaan van een goede definitie van een verstandelijke beperking.
- a Kies telkens het juiste woord.
Bij een verstandelijke beperking is sprake van duidelijke beperkingen in het **intellectuele / lichamelijke** functioneren en in het **aanpassingsvermogen / het uitvoeren van praktische vaardigheden**.
- b Waarom is het voor iemand met een verstandelijke beperking vaak niet mogelijk om zelfstandig te wonen? Geef drie redenen.

- 3 Mensen met een verstandelijke beperking kun je op verschillende manieren indelen, namelijk op basis van intelligentie, op basis van functioneringsniveau en op basis van ervaring.
- a Bij een indeling op basis van intelligentie kijk je onder andere naar het IQ. Welke andere aandachtspunten zijn hierbij ook van belang?

- b In de tabel staat een aantal omschrijvingen van mensen met een beperking. Geef bij elke omschrijving aan of er sprake is van een lichte, een matige of een zeer ernstige verstandelijke beperking.

Omschrijving	Lichte verstandelijke beperking	Matige verstandelijke beperking	Zeep ernstige verstandelijke beperking
Deze mensen leven in een eigen wereld.			
Deze mensen hebben meestal geen zorg en begeleiding nodig.			
Deze mensen hebben een beperkte woordenschat, maar kunnen zich wel verbaal uiten.			
Deze mensen zijn onvoldoende ontwikkeld qua motoriek.			
Deze mensen hebben wel zorg en begeleiding nodig, meestal vooral gericht op ondersteuning en voorlichting.			

- c Hoe heet de indeling waarbij vooral gekeken wordt naar hoe iemand met een verstandelijke beperking zichzelf en de wereld om zich heen beleeft? Kies het juiste antwoord.
- a de indeling naar ervaringsordening
 - b de indeling naar niveaus
 - c de indeling op basis van intelligentie
- d Lees de volgende situatieschets.

Madeleine woont in een woongroep voor begeleid wonen. Haar moeder komt haar om 15.00 uur met de auto ophalen om de stad in te gaan. Madeleine heeft geleerd dat ze, voordat ze de deur uitgaat, altijd het volgende moet doen: naar de wc gaan, haar schoenen aandoen, haar jas aandoen en dag zeggen tegen haar medebewoners.

Van welk soort ervaren is er sprake bij Madeleine? Licht je antwoord toe.

- 4 Vind jij het een goed idee om mensen met een verstandelijke beperking in te delen in groepen? Licht je antwoord toe.

- 5 Bij de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking krijg je ook te maken met cliënten met SGLVG. Waarom wordt de lichte verstandelijke beperking bij mensen met SGLVG soms (te) laat opgemerkt?

- 6 Lees de volgende situatieschets.

Hisham heeft een zeer ernstige meervoudige beperking. Hij heeft een ernstige verstandelijke beperking en hij is doof. Evengoed is hij erg nieuwsgierig. Het lijkt of alles telkens weer nieuw is voor Hisham. Als hij iets in zijn handen krijgt, zal hij er stevast eerst aan ruiken en het voorwerp daarna in zijn mond steken. Hisham geniet ervan om aan het raam te likken. Hij kan tijden achtereen naar buiten kijken. Het is onduidelijk of er iets tot hem doordringt van wat hij ziet. Als de anderen in de groep te druk worden, gaat Hisham huilen. Dan vindt hij het prettig om bij een begeleider te zitten om tot rust te komen. Hisham knuffelt graag. Hij heeft een eigen teddybeer, waar hij eindeloos aan kan frummelen. Uiteraard belandt ook de teddybeer in zijn mond.

- a Welke beperkingen heeft Hisham?

- b In plaats van naar beperkingen te kijken, kun je je ook op de mogelijkheden van een persoon richten. Wat zijn de (zintuigelijke) mogelijkheden van Hisham?

- 7 Lichamelijke beperkingen kun je indelen op basis van de aard van de beperking. Geef aan of de volgende stellingen juist of onjuist zijn.

Stelling	Juist	Onjuist
Afasie levert zelden problemen op in de dagelijkse communicatie.		
Blindheid en slechthoortheid zijn auditieve stoornissen.		
De meeste mensen met een lichamelijke beperking hebben een motorische beperking.		
Diabetes is een voorbeeld van een orgaanbeperking.		
Een dwarslaesie en het ontbreken van een onderarm zijn voorbeelden van motorische beperkingen.		
Een verstandelijke beperking kan leiden tot spraak- en taalstoornissen.		
Epilepsie is een voorbeeld van een bewustzijnsstoornis waarbij de prikkeloverdracht in de hersenen niet goed werkt.		
Mensen in een vegetatieve toestand hebben een zeer laag bewustzijn.		
Niet-aangeboren hersenletsel is hetzelfde als een verstandelijke beperking.		
Zintuiglijke beperkingen hebben te maken met horen en zien.		

- 8 Lichamelijke beperkingen kunnen aangeboren en niet-aangeboren zijn. Vul telkens het juiste woord in. Kies uit: **aangeboren beperking – verstandelijke beperking – verworven beperking**

- a Een _____ kan leiden tot zowel een lichamelijke als een _____.
- b Een niet-aangeboren beperking noem je ook wel een _____.

- 9 Er zijn zichtbare beperkingen en onzichtbare beperkingen.

- a Wat is een voordeel van een zichtbare beperking? Kies het juiste antwoord.
- De omgeving houdt er rekening mee.
 - Mensen reageren vaak hard en bot.
 - Onbekenden zien de persoon als 'normaal'.
 - Onbekenden houden geen rekening met de beperking.

- b Wat is een nadeel van een zichtbare beperking? Kies het juiste antwoord.
- De omgeving houdt er rekening mee.
 - Mensen reageren vaak hard en bot.
 - Onbekenden zien de persoon als 'normaal'.
 - Onbekenden houden geen rekening met de beperking.
- c Wat is een voordeel van een onzichtbare beperking? Kies het juiste antwoord.
- De omgeving houdt er rekening mee.
 - Mensen reageren vaak hard en bot.
 - Onbekenden zien de persoon als 'normaal'.
 - Onbekenden houden geen rekening met de beperking.
- d Wat is een nadeel van een onzichtbare beperking? Kies het juiste antwoord.
- De omgeving houdt er rekening mee.
 - Mensen reageren vaak hard en bot.
 - Onbekenden zien de persoon als 'normaal'.
 - Onbekenden houden geen rekening met de beperking.
- 10 Een beperking kan progressief en niet-progressief verlopen. Kies het juiste woord.
- Een beperking waarbij je weet 'wat ik vandaag kan, kan ik over tien jaar ook' is een **progressieve / niet-progressieve** beperking.
 - Een beperking waarbij sprake is van een voortdurende lichamelijke en/of geestelijke achteruitgang is een: **progressieve / niet-progressieve** beperking.
- 11 De meeste mensen met een lichamelijke beperking leiden hun leven zelfstandig en geven het zelf vorm, ondanks de beperkingen. Geef aan of de volgende stellingen juist of onjuist zijn.

Stelling	Juist	Onjuist
Ondanks allerlei voorzieningen is deelname aan het maatschappelijk leven nog steeds niet eenvoudig voor iemand met een lichamelijke beperking.		
Iemand die in een rolstoel zit, heeft meer hulp nodig dan iemand die blind is.		
Mensen met een lichamelijke beperking kunnen in principe alles, als ze maar willen.		
Zelfredzaamheid is het vermogen van een mens om zelfzorgactiviteiten uit te voeren zonder hulp van anderen.		

2

Geschiedenis van de gehandicaptenzorg en voorzieningen

- 1 De manier waarop naar mensen met een beperking wordt gekeken en hoe ze worden behandeld, is in de loop der jaren veranderd. In de tabel staat een aantal inzichten. Geef bij elk inzicht aan in welke periode dit inzicht werd aangehangen.

Inzicht	Voor 1900	1900-1955	1955-1990	Vanaf 1990
De nadruk ligt op de mogelijkheden en niet op de beperkingen die iemand heeft.				
Er wordt geprobeerd mensen met een beperking ander gedrag aan te leren.				
Men vindt dat iemand met een beperking zelf keuzemogelijkheden heeft.				
Krankzinnigen hebben recht op verpleging en moeten worden genezen.				
Mensen met een beperking zijn gewone burgers die moeten kunnen deelnemen aan de samenleving.				
Mensen met een beperking zijn er om het volk te vermaken.				
Mensen met een beperking kunnen zich niet op eigen kracht in de samenleving handhaven.				
Het hebben van een verstandelijke beperking heeft niets te maken met afkomst of milieu.				
Verpleging en medische zorg staan centraal bij mensen met een beperking.				

2 Vanaf 1990 komt er voor mensen met een beperking steeds meer zelfbeschikking en steeds meer zorg op maat.

a Geef hier drie voorbeelden van.

b De zorg- en ondersteuningsvraag van de individuele persoon met een beperking is steeds meer uitgangspunt voor de begeleiding en zorgverlening. Hoe noem je dit?

c Een belangrijk uitgangspunt is dat iedereen moet kunnen participeren in de samenleving. Hoe noem je dit participeren in de samenleving?

- 3 Het aantal verschillende woonvoorzieningen voor mensen met een verstandelijke beperking is sterk in ontwikkeling, evenals de benamingen die hiervoor gebruikt worden.
- a Voor het zorgaanbod zoekt men aansluiting bij de zorgprofielen (voorheen zorgzwaartepakketten), zoals die door de overheid zijn vastgesteld. Wat wordt omschreven in een zorgprofiel?
- _____
- b Wat is een voordeel van een woonvoorziening waar heel weinig én heel veel ondersteuning geboden kan worden?
- _____
- _____
- c Wat is een groot verschil tussen ondersteund of begeleid wonen en wonen in een zorgcentrum?
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- 4 Op dagactiviteitencentra krijgen cliënten activiteiten aangeboden die aansluiten op hun belevingswereld. Wat is het doel van de activiteiten voor kindergroepen? Kies het juiste antwoord.
- a het in stand houden van aanwezige vaardigheden
- b de ontwikkeling van creativiteit
- c de voorbereiding op (speciaal) onderwijs
- d het stimuleren van de zintuigen
- 5 De meeste mensen met een lichamelijke beperking wonen zelfstandig in een huur- of koopwoning. Er zijn echter ook nog andere woonvormen. Vul telkens het juiste woord in.
- a Als iemand met een lichamenlijk beperking zelfstandig woont, zijn er meestal aanpassingen aan de woning nodig. De financiële middelen voor deze aanpassingen kun je aanvragen via de Wmo. Wmo staat voor _____.
- _____
- b Er zijn speciaal aangepaste woningen voor mensen met een ernstige lichamelijke beperking die zelfstandig willen wonen en ADL-assistentie op afroep nodig hebben. Zo'n woning heet een ADL-clusterwoning of een _____.

- c Mensen met een lichamelijke beperking kunnen ook in een GVT wonen. GVT staat voor _____.

6 Je leest een aantal situatieschetsen van cliënten. Welk type zorgvoorziening is het meest geschikt voor de cliënt in de situatieschets? Kies uit: **beschermd wonen binnen een grote woonvorm – Fokuswoning – GVT – revalidatiecentrum – verpleeghuis**
Let op: Je hoeft niet alle woorden te gebruiken.

- a Situatieschets Maryse

Maryse is 24 jaar. Ze heeft een dwarslaesie door een ernstig auto-ongeluk. Na haar revalidatie heeft ze als restverschijnsel stoornissen in de cognitie. Hierdoor heeft ze blijvend begeleiding nodig. Ze staat positief in het leven en wil heel graag actief zijn met anderen.

Wat is de meest geschikte woonvoorziening voor Maryse? Licht je antwoord toe.

- b Situatieschets mevrouw Ligthart

Mevrouw Ligthart is 52 jaar. Ze heeft een CVA doorgemaakt. Over twee dagen wordt ze uit het ziekenhuis ontslagen. Haar man en twee kinderen zijn daar erg blij om. Ze zal de komende tijd veel moeten oefenen om haar linkerzijde te verbeteren.

Wat is de meest geschikte woonvoorziening voor mevrouw Ligthart? Licht je antwoord toe.

- c Situatieschets de heer en mevrouw Rietveld

De heer en mevrouw Rietveld hebben allebei spina bifida. Ze regelen alles graag zelf; van het huishouden tot dagjes uit. Mevrouw Rietveld zegt altijd: 'Waar een wil is, is een weg.'

Wat is de meest geschikte woonvoorziening voor meneer en mevrouw Rietveld? Licht je antwoord toe.

3

Van intake tot beëindiging van de hulpverlening

- 1 Er zijn verschillende wetten die de hulpverlening regelen.
- a Om gebruik te kunnen maken van Wlz-zorg is een indicatiestelling nodig. Waar staat de afkorting Wlz voor?

- b Een cliënt vraagt een indicatiestelling aan bij het CIZ. Waar staat de afkorting CIZ voor?

- c Geef aan of de volgende stellingen over CIZ en Wlz juist of onjuist zijn.

Stelling	Juist	Onjuist
De aanvraag van een indicatiestelling wordt door de cliënt of door zijn ouders of partner gedaan.		
Bij intramurale zorg wordt het indicatiebesluit vertaald in een zorgprofiel.		
Het CIZ houdt bij het beoordelen van de aanvraag voor Wlz-zorg rekening met de persoonlijke situatie van de cliënt.		
In een indicatiebesluit voor extramurale zorg wordt een onderscheid gemaakt in twee Wlz-functies: persoonlijke verzorging en behandeling.		
In een zorgprofiel kun je vinden op hoeveel zorg een cliënt recht heeft.		

- 2 Er zijn verschillende zorgprofielen voor verschillende cliënten.
- a Waarom zijn er verschillende zorgprofielen?

- b Waarom moet je als begeleider gehandicaptenzorg weten welk zorgprofiel een cliënt heeft?

- 3 Als een cliënt met een intramurale indicatie thuis wil blijven wonen, dan kan hij een zorgorganisatie zoeken die de benodigde zorg thuis levert.

- a Wat betekenen de volgende afkortingen?

mpt: _____

pgb: _____

vpt: _____

- b In de tabel staat een aantal omschrijvingen van zorgvormen. Combineer elke omschrijving met de bijbehorende afkorting.

	Omschrijving zorgvorm		Afkorting
1	De cliënt kiest zelf welke delen van een zorgpakket hij wil ontvangen.	A	mpt
2	De cliënt krijgt alle zorg die hij ook zou krijgen als hij in een instelling zou wonen.	B	pgb
3	3. De cliënt krijgt een geldbedrag waarmee hij zelf de zorg regelt en inkoop. Hij kiest zelf zijn zorgverleners of begeleiders uit.	C	vpt

- 4 In de theorie komen het pgb en zorg in natura aan bod.
a Lees de volgende situatieschets.

Meneer Badal (82 jaar) woont sinds drie maanden in een verpleeghuis. Zijn dochter vindt het fijn dat haar vader nu een plek heeft waar hij in goede handen is, zodat zij zich niet steeds druk hoeft te maken over de zorg die hij nodig heeft.

- b Geef aan of de volgende stellingen juist of onjuist zijn.

Stelling	Juist	Onjuist
De kosten voor de verzorging van meneer Badal worden deels door de Wlz en deels door meneer Badal zelf betaald.		
Meneer Badal heeft een pgb.		
Meneer Badal kiest zelf zijn zorgverleners en begeleiders.		
Meneer Badal ontvangt zorg in natura.		

- 5 Voor de zorgorganisatie en voor jou als persoonlijk begeleider gehandicaptenzorg begint de zorgverlening pas op het moment dat het intakegesprek plaatsvindt. Wat is het doel van de intake?

- 6 Als de aanmelding rond is, dan sluiten zorgorganisatie en cliënt een zorgovereenkomst met elkaar. Dit is een formele overeenkomst waarin onder andere de rechten en plichten van de zorgorganisatie en de cliënt staan.
- a Aan welke wetten voldoet de zorginstelling door het formuleren van een zorgovereenkomst?

- 7 In de zorg voor mensen met een beperking is de zorgverlening vaak langdurig of levenslang nodig. Wat zijn in de lichamelijk-gehandicaptenzorg redenen om een zorgovereenkomst te verbreken? Noem er ten minste twee.

4 Het ondersteuningsproces

- 1 In een ondersteuningsplan staan alle afspraken die cliënt en zorgorganisatie met elkaar maken op de verschillende levensdomeinen.
- a Geef een ander woord voor 'levensdomein'.

- b Geef vijf voorbeelden van levensdomeinen.

- 2 Een ondersteuningsplan is een belangrijk middel om de kwaliteit van de zorg voor en ondersteuning van een cliënt te garanderen.

- a Een ondersteuningsplan heeft een cyclisch karakter, die bestaat uit verschillende stappen. Zet deze stappen in de juiste volgorde. Zet een 1 voor de eerste stap, een 2 voor de volgende stap en zo verder.

Let op: Omdat hier sprake is van een cyclisch karakter, is de eerste stap al genummerd.

___ Bijstellen

___ Evalueren

1 Uitvoeren

___ Vaststellen

- b Kies het juiste woord.
Een ondersteuningsplan in de gehandicaptenzorg moet minstens één keer per **maand / kwartaal / halfjaar / jaar** worden bijgesteld.
- c In de tabel staat een aantal kenmerken. Geef bij elk kenmerk aan of het wel of niet bij een ondersteuningsplan hoort.

Kenmerk	Hoort bij een ondersteuningsplan	Hoort niet bij een ondersteuningsplan
Het houdt rekening met hulp die mensen rond de cliënt kunnen bieden.		
Het komt tegemoet aan veranderingen in vragen en behoeften van de cliënt.		
Het is een uniform sjabloon voor alle mensen met een beperking.		
Het is doelgericht en methodisch.		
Het is een voorwaarde voor een goede begeleiding van en een goede zorgverlening aan mensen met een beperking.		
Het wordt gebruikt door verschillende disciplines die bij de zorg betrokken zijn.		

- 3 In de theorie komt de opzet en de structuur van het ondersteuningsplan aan bod. Geef aan of de volgende stellingen juist of onjuist zijn.

Stelling	Juist	Onjuist
De omvang van een ondersteuningsplan is afhankelijk van de problematiek van de cliënt.		
De ondersteuningsplannen voor cliënten met een verstandelijke of lichamelijke beperking zijn inhoudelijk hetzelfde.		
Er wordt eerst een concept-ondersteuningsplan gemaakt dat meestal na ongeveer twee weken definitief wordt gemaakt.		
Het ondersteuningsplan voor een cliënt wordt opgesteld tijdens het intakegesprek.		
Het ondersteuningsplan wordt ondertekend als de cliënt en de zorgorganisatie ermee akkoord zijn.		

- 4 De inhoud van een ondersteuningsplan kan per zorgorganisatie verschillen. Een aantal onderdelen komt echter in alle ondersteuningsplannen voor.
- a Lees de volgende situatieschets.

Begeleider gehandicaptenzorg Katy is vorige week begonnen bij zorgorganisatie 'Samen verder'. Ze kijkt het ondersteuningsplan van Samuel (21) door, een cliënt die er sinds een paar weken woont. De moeder van Samuel komt elke dag even bij hem langs. In het ondersteuningsplan komen de volgende onderdelen voor:

- algemene gegevens van de cliënt;
- algemene gegevens over het ondersteuningsplan;
- levensverhaal en persoonsbeeld;
- perspectief en hoofddoelen en evaluatie;
- activiteiten, afspraken en gewenste bejegening;
- tussentijdse evaluatie en rapportage.

- b Katy vraagt zich af in hoeverre Samuel betrokken is geweest bij opstellen van het ondersteuningsplan. Bij welk onderdeel kan ze dit vinden? Kies het juiste antwoord.
- a algemene gegevens van de cliënt
 b algemene gegevens over het ondersteuningsplan
 c levensverhaal en persoonsbeeld
 d perspectief en hoofddoelen en evaluatie
 e activiteiten, afspraken en gewenste bejegening
 f tussentijdse evaluatie en rapportage
- c Katy kan in het ondersteuningsplan niet vinden of de moeder van Samuel een rol speelt in de verzorging. Welk onderdeel ontbreekt (geheel of gedeeltelijk) in het ondersteuningsplan? Kies het juiste antwoord.
- a algemene gegevens van de cliënt
 b algemene gegevens over het ondersteuningsplan
 c levensverhaal en persoonsbeeld
 d perspectief en hoofddoelen en evaluatie
 e activiteiten, afspraken en gewenste bejegening
 f tussentijdse evaluatie en rapportage

- 5 Bij de totstandkoming van een ondersteuningsplan spelen verschillende (groepen) mensen een rol.
- a Welke drie groepen zijn van belang bij de totstandkoming van een ondersteuningsplan?

- b Welke rol moet de cliënt krijgen bij het maken van afspraken over de zorg en ondersteuning? Kies het juiste antwoord.
- a een centrale, actieve rol
 - b een centrale, passieve rol
 - c een decentrale, actieve rol
 - d een decentrale, passieve rol
- c Het ondersteuningsplan zelf moet voor de cliënt zo veel mogelijk te begrijpen zijn. Hoe kun je hiervoor zorgen? Geef twee voorbeelden.

- 6 Het ondersteuningsplan wordt meestal opgesteld door een gedragskundige en/of de persoonlijk begeleider gehandicaptenzorg van de cliënt.
- a Geef aan of de volgende stellingen juist of onjuist zijn.

Stelling	Juist	Onjuist
'Contactverzorgende' en 'coördinerend begeleider' zijn andere woorden voor 'persoonlijk begeleider'.		
De persoonlijk begeleider is meestal een niveau 3-medewerker.		
De persoonlijk begeleider is verantwoordelijk voor de dagbesteding van de cliënt.		
De persoonlijk begeleider is verantwoordelijk voor de uitvoering van gemaakte afspraken.		

- b Is het verstandig om bij het opstellen van een ondersteuningsplan een gedragsdeskundige te betrekken? Licht je antwoord toe.

- 7 Voor het opstellen van een ondersteuningsplan moet je allerlei gegevens verzamelen, zoals intakegegevens, gegevens uit gesprekken, resultaten van vragenlijsten, enzovoort. Waarom heb je al deze gegevens nodig?

- 8 Bij de beschrijving van het levensverhaal van de cliënt gaat het niet alleen om feitelijke gebeurtenissen, maar ook om hoe de cliënt deze gebeurtenissen heeft beleefd.

- a In de tabel staan drie gebeurtenissen uit het leven van een cliënt. Geef bij elke gebeurtenis kort aan waarom het belangrijk is om deze gebeurtenis (en de emoties die de cliënt daarbij heeft ervaren) te vermelden.

Belangrijke gebeurtenis	Waarom belangrijk?
verhuizing naar een (andere) zorgvoorziening	
het overlijden van één of beide ouders	
ziekenhuisopnames en gepleegde ingrepen	

- b Vul telkens het juist woord in.
- a Het _____ geeft een actuele beschrijving van de cliënt en zijn huidige situatie. Hiermee kun je inschatten welke zorg- en ondersteuningsbehoeften een cliënt heeft.
- b Om een completer beeld te krijgen van de kwaliteit van leven van de cliënt is er de kwaliteitswaaier _____ met verschillende schalen en lijsten die de cliënt kan invullen.

- 9 In de verstandelijk-gehandicaptenzorg wordt bij het ondersteuningsplan zo veel mogelijk gekeken naar de wensen van de cliënt voor de toekomst. Dit heet het perspectief.

- a Moet je bij het bespreken van het perspectief grenzen stellen? Licht je antwoord toe.

Deze uitgave **Persoonlijk begeleider gehandicaptenzorg MZ** maakt deel uit van de serie **Traject Welzijn**. De theorie van deze uitgave sluit volledig aan bij onderstaande werkprocessen uit het kwalificatiedossier **Maatschappelijke zorg**.

P3-K1-W1 Stelt het ondersteuningsplan op

P3-K1-W2 Ondersteunt cliënt/naastbetrokkenen bij het voeren van de regie

P3-K1-W3 Ondersteunt en motiveert een groep cliënten bij activiteiten

P3-K1-W4 Ondersteunt de cliënt bij het leggen en onderhouden van contacten en betreft naastbetrokkenen

P3-K1-W5 Voert verpleegtechnische handelingen uit

P3-K1-W6 Voert beheertaken uit

P3-K1-W7 Voert coördinerende taken uit

P3-K1-W8 Begeleidt nieuwe collega's, stagiaires en/of vrijwilligers

De leermiddelen uit de serie **Traject Welzijn** zijn bestemd voor de opleidingen **Pedagogisch werk, Maatschappelijke zorg en Sociaal werk**. Door de thematische opbouw is **Traject Welzijn** geschikt voor alle onderwijsvormen en alle leerwegen, past daarnaast in verkorte trajecten en sluit aan bij elke leerstijl. De leerstof is opgebouwd uit: theorie, praktijksituaties en beroepsvaardigheden. Je kunt starten vanuit de theorie of vanuit een (gesimuleerde) praktijksituatie. Wat voor jou het beste werkt.

De **theorie** bevat alle basiskennis en achtergrondinformatie bij het betreffende werkproces en bevat veel voorbeelden uit de beroepspraktijk. De verwerkingsopdrachten sluiten aan bij de leerstof in de theorie.

De **praktijksituaties** zijn realistische beschrijvingen van situaties uit de beroepspraktijk, inclusief opdrachten gekoppeld aan houdingsaspecten, vaardigheden en kenniselementen.

De **beroepsvaardigheden** bevatten opdrachten voor het stapsgewijs aanleren van sociaal-agogische, communicatieve, verzorgende en creatieve vaardigheden.

Het complete aanbod van Traject Welzijn bestaat uit:

- theorieboeken met een heldere en gestructureerde uitleg over de benodigde vakkennis, verduidelijkt met veel praktijkvoorbeelden;
- werkboeken met verwerkingsopdrachten, toepassingsopdrachten en evaluatie- / reflectieopdrachten;
- digitale omgeving met ondersteunend materiaal voor zowel student als docent.

Wil je weten welke materialen er nog meer beschikbaar zijn bij Traject Welzijn?

Kijk dan op www.thiememeulenhoff.nl/trajectwelzijn.

Auteurs:

C. Telman

A.C. Verhoef

Onder redactie van:

M.H.A.J. Gloudemans

R.F.M. van Midde

